

SÁMEDIGGI
SÄMITIGGE
SÄÄ'MTE'ĜĜ
SAAMELAISKÄRÄJÄT

Saamelaiskäräjien nuorisoneuvosto

Nuorisopoliittinen toiminta- ja kehittämishjelma 2020-2023

Hyväksytty Saamelaiskäräjien kokouksessa 18.12.2020 10 §.

Sisällys

1	TOIMINTAOHJELMAN LÄHTÖKOHDAT	2
2	TOIMINTA- JA KEHITTÄMISOHJELMAN TAVOITTEET.....	3
3	NUORISOA KOSKEVAT KEHITTÄMISTOIMET.....	4
3.1	Tavoite 1: Tuetaan saamelaisnuoria identiteetin, kielen ja kulttuurin säilyttämisessä ja vahvistetaan kuuluvuutta saamelaisyhteisöön.....	4
3.2	Tavoite 2: Lisätään saamelaisnuorten osallisuutta ja yhteiskunnallisia vaikutusmahdollisuuksia heitä koskeviin asioihin saamelaisalueella ja sen ulkopuolella	5
3.3	Tavoite 3: Varmistetaan, että saamelaisnuoret ovat mukana kiinteänä osana ilmastonmuutoksen vastaisia toimia ja ilmastonmuutoskeskustelua.....	6
3.4	Tavoite 4: Kehitetään saamenkielistä ja -kulttuurin mukaista nuorisotyötä ja rakennetaan toimintamalleja saamelaislasten- ja nuorten vapaa-ajantoiminnaksi.	7
	Tavoite 5: Mahdollistetaan saamenkielinen nuorisotyö saamelaisten kotiseutualueen kunnissa palkkaamalla Saamelaiskäräjille saamenkielinen nuorisotyöntekijä.	8
3.5	Tavoite 6: Turvataan digitaalinen nuorisotyö ja vakiinnutetaan saamelaisnuorille tarkoitettu digitaalinen nuorten tieto- ja neuvontapalvelu.	10
3.6	Tavoite 7: Lisätään tietämystä saamelaisista valtaväestön keskuudessa ja ehkäistään saamelaisnuoriin kohdistuvaa kiusaamista, syrjintää ja vihapuhetta	11
3.7	Tavoite 8: Osallistetaan nuorisoneuvosto aktiivisesti saamelaiskäräjien päätavoitteiden edistämiseen	12
3.8	Tavoite 9: Lisätään yhteistyötä nuorisjärjestöjen, valtion nuorisoneuvoston ja saamelaisalueen kuntien nuorisoneuvostojen ja -valtuustojen kanssa.....	13
3.9	Tavoite 10: Luodaan yhteisiä strategioita ja kannanottoja muiden valtioiden saamelaisnuorten kanssa.14	
3.10	Tavoite 11: Edistetään (saamentutkimuksen) eettisten ohjeiden mukaista tutkimusta, jonka tarkoituksena on kerätä saamelaisnuoriin liittyviä tausta- ja terveystietoja.....	15

1 TOIMINTAOHJELMAN LÄHTÖKOHDAT

Suomen Saamelaiskäräjät päätti vuonna 2010 perustaa Saamelaiskäräjien alaisuuteen nuorisolautakunnan ja perusti tätä varten työryhmän. Saamelaiskäräjien ensimmäinen nuorisoneuvosto valittiin Saamelaiskäräjien vuoden 2011 yleiskokouksessa.

Saamelaiskäräjien työjärjestyksen 17 b § (19.2.2020) mukaan Nuorisoneuvoston tehtävänä on käräjien hallituksen alaisena valmistella vaalikaudeksi kerrallaan saamelainen nuorisopoliittinen toiminta ja kehittämisohjelma. Ohjelman valmistelu on aloitettu nuorisoneuvoston kokouksessa 20.9.2020. Nuorisoneuvosto hyväksyi ohjelman kokouksessaan 24.11.2020.

Saamelaiskäräjien nuorisoneuvostossa on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja viisi (5) muuta varsinasta jäsentä ja heillä on henkilökohtaiset varajäsenet sekä enintään viisi (5) pysyvää asiantuntijajäsentä. Jäsenet ovat valituksi tullessaan 18-28-vuotiaita saamelaisnuoria ja asiantuntijajäsenet ovat valituksi tullessaan 15-17 vuotiaita saamelaisnuoria. Neuvoston sekä neuvoston asiantuntijoiden tulee edustaa mahdollisimman hyvin Suomen saamelaisten kielellisiä ja alueellisia ryhmiä.

Saamelaiskäräjien työjärjestyksen 17 b § (19.2.2019) mukaan Nuorisoneuvoston tehtävänä on käräjien hallituksen alaisena

- 1) valmistella vaalikaudeksi kerrallaan saamelainen nuorisopoliittinen toiminta ja kehittämisohjelma sekä ylläpitää ja valmistella tarvittaessa muita nuorisopoliittisia asiakirjoja ja toimenpide-ehtotuksia,
- 2) valmistella saamelaisnuoria koskevat esitykset, aloitteet, lausunnot ja muut kannanotot,
- 3) valmistella ehdotus 17 a §:ssä tarkoitettuun nuorisoneuvostoon valittavista jäsenistä ja varajäsenistä
- 4) edistää saamelaisnuorten oikeuksia omaan kieleensä ja kulttuuriinsa vaalikaudeksi hyväksytyyn saamelaisen nuorisopoliittisen toimintaohjelman puitteissa,
- 5) vahvistaa saamelaisnuorten kuulumuutta saamelaiskulttuuriin,
- 6) kannustaa saamelaisnuoria osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan,
- 7) edistää saamelaisnuorten kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä,
- 8) harjoittaa yhteistyötä nuorten asioita hoitavien kansallisten ja kansainvälisten organisaatioiden ja toimielinten kanssa,
- 9) jakaa tietoa saamelaisnuorten oikeuksista ja saamelaisten perinteisestä tiedosta,
- 10) päättää edellä 4 §:n 10 a kohdassa tarkoitetun saamelaisen nuorisomäärärahan käytöstä hyväksymällä sitä koskevan käyttösuunnitelman,
- 11) seurata ja valvoa saamelaisen nuorisomäärärahan käyttöä,
- 12) laatia Saamelaiskäräjien hallitukselle vuosittain selvitys saamelaisen nuorisomäärärahan käytöstä,
- 13) vastata edellä 17 a §:ssä tarkoitetun nuorisoneuvoston yhteydessä itsenäisesti toimivan erillisen Saamelaisnuorten konferenssin järjestämisestä kahden vuoden välein tai erityisestä syystä tätä useammin. Saamelaisnuorten konferenssi voi antaa omissa nimissään julkilausumia, esityksiä ja aloitteita, jotka liittyvät saamelaisnuorten elinoloihin ja hyvinvointiin sekä,
- 14) hoitaa muut toimialaansa kuuluvat tehtävät.

2 TOIMINTA- JA KEHITTÄMISOHJELMAN TAVOITTEET

Saamelaisten nuorisopoliittista toiminta- ja kehittämisohjelmaa ohjaavat Saamelaiskäräjien toimintaohjelman 2020-2023 asettamat tavoitteet. Yksi vaalikauden kymmenestä päätavoitteesta on saamelaisnuorten tukeminen identiteetin, kielen ja kulttuurin säilyttämisessä.

Toimintaohjelman 2020-2023 mukaan saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella asuvat saamelaiset sekä saamelaislapset ja -nuoret tarvitsevat erityistä tukea saamelaisidentiteetin vahvistamiseksi, kielen ja kulttuurin säilyttämiseksi. Alkavalla vaalikaudella Saamelaiskäräjien kaikilla toimialoilla kiinnitetään huomiota saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella asuvien saamelaisyhteisöjen sekä saamelaislasten ja -nuorten tuen tarpeisiin eri puolilla Suomea.

Saamelaiskäräjien toimintaohjelman 2020-2023 nuorisoneuvostoa koskevat sektorikohtaiset yksityiskohtaiset tavoitteet:

Saamelaislasten ja -nuorten aseman kehittäminen

1. Tuetaan saamelaisnuoria identiteetin, kielen ja kulttuurin säilyttämisessä ja vahvistetaan kuuluvuutta saamelaisyhteisöön. Kulttuuri-identiteettiä pyritään vahvistamaan aktiivisesti kielen tukemiseen tähtäävällä työllä ja tarjoamalla mahdollisuuksia osallistua kulttuuritoimintoihin.
2. Lisätään saamelaisnuorten osallisuutta ja yhteiskunnallisia vaikutusmahdollisuuksia heitä koskeviin asioihin saamelaisalueella ja sen ulkopuolella. Kannustetaan yhteisölliseen vaikuttamiseen ja lisätään saamelaisnuorten mahdollisuuksia osallistua saamelaispolitiikkaan ja -järjestötoimintaan.
3. Varmistetaan, että saamelaisnuoret ovat mukana kiinteänä osana ilmastonmuutoksen vastaisia toimia ja ilmastonmuutoskeskustelua.
4. Kehitetään saamenkielistä ja -kulttuurin mukaista nuorisotyötä ja rakennetaan toimintamalleja saamelaislasten- ja nuorten vapaa-ajantoiminnaksi.
5. Mahdollistetaan saamenkielinen nuorisotyö saamelaisten kotiseutualueen kunnissa palkkaamalla Saamelaiskäräjille saamenkielinen nuorisotyöntekijä.
6. Turvataan digitaalinen nuorisotyö ja vakiinnutetaan saamelaisnuorille tarkoitettu digitaalinen nuorten tieto- ja neuvontapalvelu.
7. Lisätään tietämystä saamelaisista valtaväestön keskuudessa ja ehkäistään saamelaisnuoriin kohdistuvaa kiusaamista, syrjintää ja vihapuhetta.
8. Osallistetaan nuorisoneuvosto aktiivisesti saamelaiskäräjien päätavoitteiden edistämiseen (mm. saamelaiskulttuurilain valmistelu, saamelaissopimuksen ratifiointi, saamelaisten hyvinvointipalvelut ja saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolisten saamelaisyhteisöjen kieli- ja kulttuuripalvelujen tukeminen, totuus- ja sovintoprosessin edistäminen).
9. Lisätään yhteistyötä nuorisojärjestöjen, valtion nuorisoneuvoston ja saamelaisalueen kuntien nuorisoneuvostojen ja -valtuustojen kanssa.
10. Luodaan yhteisiä strategioita ja kannanottoja muiden valtioiden saamelaisnuorten kanssa.
11. Edistetään (saamentutkimuksen) eettisten ohjeiden mukaista tutkimusta, jonka tarkoituksena on kerätä saamelaisnuoriin liittyviä tausta- ja terveystietoja.

3 NUORISOA KOSKEVAT KEHITTÄMISTOIMET

3.1 Tavoite 1: Tuetaan saamelaisnuoria identiteetin, kielen ja kulttuurin säilyttämisessä ja vahvistetaan kuuluuutta saamelaisyhteisöön.

Toimenpiteet:

- Vahvistetaan saamelaisnuorten kulttuuri-identiteettiä järjestämällä yhteisöllistä kulttuurinmukaista toimintaa saamen kielellä saamelaisten kotiseutualueella ja sen ulkopuolella
- Tarjotaan saamelaisnuorille mahdollisuuksia osallistua kulttuuritoimintoihin ja -tapahtumiin
- Vahvistetaan lasten ja nuorten saamen kielen käyttöä ja saamelaiskulttuurin tuntemusta sekä identiteetin kehittymistä
- Luodaan mahdollisuuksia perinteisten taitojen oppimiseen ja vahvistamiseen
- Tehdään yhteistyötä Saamelaiskäräjien musiikki-, elokuva- ja lastenkulttuurikeskuksen sekä Duodjeakatemian kanssa
- Osallistutaan saamelaisnuorten taidetapahtuman suunnitteluun ja järjestämiseen

Saamelaiskäräjien toimintaohjelman 2020-2023 mukaan saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella asuvat saamelaiset sekä saamelaislapset ja -nuoret tarvitsevat erityistä tukea saamelaisidentiteetin vahvistamiseksi ja kielen ja kulttuurin säilyttämiseksi. Alkavalla vaalikaudella Saamelaiskäräjien kaikilla toimialoilla kiinnitetään huomiota saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella asuvien saamelaisyhteisöjen sekä saamelaislasten ja -nuorten tuen tarpeisiin eri puolilla Suomea.

Saamelaisten elämäntapa, kulttuuri ja perinteiset elinkeinot ovat muuttuneet ajan myötä. Saamelaisten perinnetieto on vaarassa hävitä ja heikentyä yhteiskunnallisten muutosten seurauksena. Luontaiselinkeinojen harjoittaminen on vaikeutunut ja perinnetieto ei enää siirry käytännön kautta nuoremmille sukupolville. Saamelaisen perinnetiedon säilyttämisen kannalta on tärkeää, että perinnetieto siirtyy iäkkäämmiltä saamelaisilta nuorille. Saamelaislapsia ja -nuoria asuu viimeisten tilastojen (Saamelaiskäräjät, 2019) mukaan saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella noin 2000 ja perheiden yhteydenpito sukulaisiin ja muihin perinnetiedon taitajiin on vaikeutunut. Saamelaiskäräjät painottaa perinteisen taidon merkitystä ja vahvistamista saamelaisnuorten elämässä.

Saamelaisnuorten kulttuuri-identiteettiä pyritään vahvistamaan järjestämällä kulttuurinmukaista toimintaa saamen kielillä saamelaisten kotiseutualueella ja sen ulkopuolella. Saamelaiskäräjien nuorisoneuvosto on järjestänyt saamelaisnuorille perinnekursseja. Vaalikaudella 2020-2023 nuorisoneuvosto jatkaa kurssien järjestämistä. Saamelaisnuorille voidaan opettaa esimerkiksi kenkäheinien tekoa, perinneruokien laittoa, hyötykasvien tuntemista ja käyttöä sekä perinteisiä käsityöitä ja muita perinteisiä taitoja. Perinnetiedon opettaminen järjestetään kurssi- ja leirimuotoisena. Toiminnassa kiinnitetään erityistä huomioita saamenkielisen perinnesanaston vahvistamiseen kurssitoiminnan yhteydessä. Toimintaan pyritään saamaan mukaan paikallisia saamelaisyhdistyksiä asiantuntijoiksi. Tarkoituksena on järjestää matalan kynnyksen toimintaa, johon mahdollisimman moni saamelaisnuori osallistuisi. Tärkeänä kohderyhmänä ovat myös ne saamelaisnuoret, jotka eivät aikaisemmin ole olleet mukana nuorisoneuvoston järjestämässä toiminnassa. Lyhyellä aikavälillä toiminta vahvistaa ja kehittää saamelaisnuorten identiteettiä ja yhteenkuuluvuutta saamelaiskulttuuriin, lisää kielitaitoa ja kulttuurintuntemusta sekä lisää nuorten aktiivista osallistumista nuorisoneuvoston toimintaan.

Saamelaisnuorten mahdollisuuksia osallistua kulttuuritoimintoihin ja -tapahtumiin pyritään monin eri tavoin tukemaan. Nuorisoneuvosto tekee yhteistyötä Saamelaiskäräjien musiikki-, elokuva- ja lastenkulttuurikeskusten kanssa. Nuorisoneuvosto osallistuu vuosittaiseen Skábmagovat -

Alkuperäiskansojen elokuvafestivaalin nuorten päivän järjestelyihin ja alkuperäiskansojen musiikkitapahtuman Ijahis Idjan järjestelyihin lasten- ja nuortenpäivän osalta. Lisäksi nuorisoneuvosto tekee yhteistyötä saamelaisjärjestöjen kanssa tukeakseen saamelaisnuorten osallistumismahdollisuuksia.

Nuorisoneuvosto osallistuu saamelaisnuorten taidetapahtuman järjestelyihin ja suunnitteluun. Saamelaisnuorten taidetapahtuman vuosittainen rahoitus haetaan nuorisoneuvoston toiminta-avustuksen yhteydessä. Päävastuu tapahtuman järjestämisestä on koulutus- ja oppimateriaalilautakunnalla. Saamelaisnuorten taidetapahtuma kuuluu valtakunnalliseen Nuori Kulttuuri -kokonaisuuteen, jonka toimintamalli muuttuu vuoden 2021 aikana. Tapahtumia järjestetään tulevana vuosina enemmän virtuaalisina tapahtumaketjuina. Saamelaisnuorten taidetapahtuma pyritään järjestämään mahdollisimman laajana, kaikkia saamelaislapsia ja -nuoria koskevana saamenkielisen nuorisokulttuurin tapahtumana ja tapahtuma uudistetaan valtakunnalliseen kokonaisuuteen liittyen. Saamelaisnuorten taidetapahtuma suunnitellaan yhteistyössä Saamelaiskäräjien kulttuuritoimijoiden, nuorisoneuvoston ja koulutus- ja oppimateriaalilautakunnan kesken. Nuorisoneuvosto on mukana laatimassa saamelaisnuorten taidetapahtuman järjestämiseksi 10-vuotissuunnitelmaa, johon osallistetaan laajasti saamelaisen kulttuuri- ja nuorisotyön toimijoita.

3.2 Tavoite 2: Lisätään saamelaisnuorten osallisuutta ja yhteiskunnallisia vaikutusmahdollisuuksia heitä koskeviin asioihin saamelaisalueella ja sen ulkopuolella

Toimenpiteet:

- Lisätään saamelaisnuorten vaikuttamismahdollisuuksia saamelaisalueella ja sen ulkopuolella
- Kannustetaan saamelaisnuoria yhteisölliseen vaikuttamiseen
- Kehitetään saamelaisnuorille suunnattuja osallistumisen välineitä
- Lisätään saamelaisnuorten mahdollisuuksia osallistua poliittiseen työhön ja järjestötoimintaan
- Lisätään saamelaisnuorten mahdollisuuksia ja resursseja osallistua kansainvälisille foorumeille ja alkuperäiskansayhteistyöhön sekä erityisesti YK:n toimintaan.
- Järjestetään joka toinen vuosi saamelaisnuorten konferenssi ja kootaan saamelaisnuoret yhteen keskustelemaan heitä koskevista ajankohtaisista asioista

Saamelaiskäräjien nuorisoneuvoston tarkoituksena on tehdä vaikuttamistyötä sekä saamelaisen yhteisön sisällä, että sen ulkopuolella. Saamelaisnuoret voivat enenevässä määrin vaikuttaa ja edistää saamelaisten ja erityisesti saamelaisnuorten asemaa Saamelaiskäräjillä, Saamelaisten parlamentaarissa neuvostossa sekä myös kansainvälisesti.

Saamelaisnuorilla on oikeus osallistua ja tulla kuulluiksi heitä koskevissa asioissa. Tämä oikeus ei kuitenkaan aina toteudu kaikessa päätöksenteossa tai lainvalmistelussa. Saamelaisnuorten osallistumiseen ja vaikuttamiseen liittyy yhdenvertaisuuden näkökulmasta haasteita. Saamelaisnuorten yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen täytyy olla riittävät resurssit. Myös saamelaisnuorille suunnattuja osallistumisen välineitä tulisi kehittää. Haasteena on esimerkiksi se, että saamelaisnuoret asuvat maantieteellisesti laajalla alueella eikä tieto aina tavoita saamelaisnuoria tarpeeksi laajasti. Nuorisoneuvosto on järjestänyt vuonna 2020 kuulemistilaisuuksia saamelaisnuorille etäyhteyksien avulla ja se on todettu hyväksi käytännöksi. Vaalikauden aikana kehitetään saamelaisnuorille suunnattuja osallistumisen välineitä.

Saamelaisnuoret ovat osallistuneet ahkerasti tärkeisiin alkuperäiskansoihin liittyviin tapahtumiin, esimerkiksi YK:n alkuperäiskansojen pysyvään foorumiin sekä alkuperäiskansojen maailmankonferenssiin. Saamelaisnuoret ovat valveutuneita alkuperäiskansojen välisessä yhteistyössä ja olisi tärkeää, että nuoret pystyisivät osallistumaan myös jatkossa suuriin

alkuperäiskansojen tulevaisuuteen vaikuttaviin tapahtumiin sekä ottamaan kantaa ajankohtaisiin asioihin. Nuorisoneuvosto pyrkii myös toiminnassaan tutustumaan ja luomaan suhteita muihin alkuperäiskansanuoriin ja jakamaan kokemuksiaan heidän kanssaan.

Saamelaiskäräjien työjärjestyksen mukaan nuorisoneuvosto vastaa edellä 17 a §:ssä tarkoitetun nuorisoneuvoston yhteydessä itsenäisesti toimivan erillisen Saamelaisnuorten konferenssin järjestämisestä kahden vuoden välein tai erityisestä syystä tätä useammin. Saamelaisnuorten konferenssi voi antaa omissa nimissään julkilausumia, esityksiä ja aloitteita, jotka liittyvät saamelaisnuorten elinoloihin ja hyvinvointiin. Nuorisoneuvosto on järjestänyt konferenssin aiemmin mm. saamelaisnuorten nykytilanteesta ja tulevaisuudesta Suomessa, suvaitsevaisuudesta, vihapuheesta ja saamelaisnuorten identiteetistä sekä siitä, miksi saamelaisnuoret muuttavat pois kotiseutualueelta. Konferenssi pyritään jatkossa järjestämään säännöllisesti kahden vuoden välein.

3.3 Tavoite 3: Varmistetaan, että saamelaisnuoret ovat mukana kiinteänä osana ilmastonmuutoksen vastaisia toimia ja ilmastonmuutoskeskustelua.

Toimenpiteet:

- Tuetaan saamelaisnuorten osallisuutta saamelaisessa ilmastopaneelissa
- Tuodaan esille saamelaisnuorten kokemuksia ilmastonmuutoksen vaikutuksista
- Kannustetaan saamelaisnuoria osallistumaan ilmastonmuutoksen parissa toimivaan järjestötoimintaan
- Osallistutaan keskusteluun jatkamalla yhteistyötä hallituspuolueiden nuorisojärjestöjen kanssa
- Kartoitetaan ilmastonmuutokseen liittyviä tapahtumia/tilaisuuksia ja tiedotetaan saamelaisnuorille mahdollisuuksista osallistua niihin
- Tarjotaan saamelaisnuorille mahdollisuuksia puheenvuoroihin ilmastonmuutosta koskevissa tapahtumissa ja tilaisuuksissa

Tutkimusten mukaan arktiset alkuperäiskansat kokevat ilmastonmuutoksen vaikutukset ensimmäisinä ja rajuimmin, vaikka ovat siitä vähiten vastuussa. Nuorisoneuvosto on erittäin huolissaan ilmastonmuutoksen vaikutuksesta saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittamiseen ja saamelaiskulttuuriin. Nuorisoneuvosto pyrkii aktiivisesti osallistumaan ilmastokeskusteluun ja on mukana ilmastonmuutoksen vastaisessa toiminnassa. Nuorisoneuvosto pyrkii toiminnassaan painottamaan ilmastonmuutoksen vaikutuksia erityisesti saamelaisnuorten elämään ja saamelaisten perinteisiin elinkeinoin ja sitä kautta edistämään ilmastonmuutoksen vastaisia toimia.

Saamelaisnuorten ääni ei kuulu tarpeeksi ilmastomuutoskeskustelussa. Nuorisoneuvosto tukee saamelaisnuorten osallisuutta saamelaisessa ilmastopaneelissa. Paneeli on poliittisesti riippumaton ja Saamelaiskäräjien hallitus on nuorisoneuvoston ehdotuksesta lisännyt saamelaisnuorille oman paikan paneelissa. Nuorisoneuvosto tiedottaa nuorten osallistumismahdollisuudesta ja tukee paneelissa toimivien nuorten asemaa ja jaksamista. Nuorisoneuvosto tekee yhteistyötä erityisesti paneelin nuorten jäsenten kanssa.

Nuorisoneuvosto kannustaa saamelaisnuoria osallistumaan ilmastonmuutoksen parissa toimivaan järjestötoimintaan ja omalla toiminnallaan edesauttaa järjestöjä lisäämään saamelaisnuorten osallisuutta toiminnassaan. Saamelaisnuorten osallisuutta pyritään lisäämään tarjoamalla järjestöille mallia, jossa saamelaisnuorilla on järjestöissä omat vakiinnutetut paikat. Nuorisoneuvosto pyrkii kartoittamaan ilmastonmuutokseen liittyviä tapahtumia ja tilaisuuksia, joissa saamelaisnuoret voivat tuoda esille kokemuksiaan ja ajatuksiaan ilmastonmuutoksen vaikutuksista ja toisaalta saavat myös lisää tietoa ilmastonmuutoksesta. Nuorisoneuvosto tiedottaa ja tarjoaa saamelaisnuorille

osallistumis- tai puheenvuoromahdollisuuksia ilmastonmuutokseen liittyvissä tapahtumissa ja tilaisuuksissa. Tarjoamalla näitä mahdollisuuksia vahvistetaan saamelaisnuorten äänen kuulumista ja aseman vakiinnuttamista ilmastonmuutoskeskustelussa.

3.4 Tavoite 4: Kehitetään saamenkielistä ja -kulttuurin mukaista nuorisotyötä ja rakennetaan toimintamalleja saamelaislasten- ja nuorten vapaa-ajantoiminnaksi.

Toimenpiteet:

- Lisätään saamenkielistä vapaa-ajan toimintaa mm. järjestämällä perinnetietoon pohjautuvia kursseja, kerhoja ja leirejä
- Vahvistetaan saamen kielten käyttöä saamelaisnuorten keskuudessa ja kannustetaan nuoria käyttämään saamen kieliä vapaa-ajallaan
- Tehdään yhteistyötä saamenkielistä nuorisotoimintaa järjestävien kanssa kansallisesti ja kansainvälisesti
- Hyödynnetään Saamelaisalueen liikunta ja liikunnan tila -selvitystyön tuloksia saamelaisalueen liikunnan kehittämiseen tasa-arvoisesti saamelaisnuorten toiveet ja tarpeet huomioon ottaen

Saamelaiskäräjien nuorisoneuvosto on pyrkinyt kehittämään saamenkielistä ja -kulttuurin mukaista nuorisotyötä ja järjestänyt työpajoja, kursseja ja leirejä saamelaisnuorille. Nuorille on opetettu esimerkiksi perinneruokien laittoa, hyötykasvien tuntemista ja käyttöä sekä perinnekäsitöitä. Nuorisoneuvosto pyrkii vakiinnuttamaan toimintaa kerhotoiminnaksi ja tarjoaa sitä mahdollisuuksien mukaan kuntien nuorisotoimelle. Nuorisoneuvosto pyrkii kehittämään rajat ylittävää saamenkielistä nuorisotyötä yhteistyössä muiden nuorisotyötä tekevien toimijoiden kanssa. Monet eri organisaatiot tekevät nuorisotyötä, kuten koulut, kuntien ja seurakuntien nuorisotyöntekijät sekä Norjan puolella esimerkiksi kulttuurikoulut, saamelaisjärjestöt, saamen kielikeskukset. Nämä toimijat tulisi saattaa yhteen yhteistyön vahvistamiseksi.

Rajat ylittävän yhteistyön avulla harvaan asutun ja pitkien välimatkojen raja-alueelle lisätään vapaa-ajan harrastusmahdollisuuksia ja kaverisuhteita, jotka ovat tärkeitä nuorille hyvien lapsuus ja nuoruuskokemuksien saavuttamiseksi. Toiminta voi olla fyysisiä tapaamisia, mutta myös digitalisaation mukana tuomia mahdollisuuksia hyödynnetään. Rajat ylittävässä toiminnassa saamen kielten käyttöalueet lisääntyvät, koska saamen kieli on usein ainoa luonteva yhteinen kieli. Saamelaisalueella asuvat saamelaisnuoret ovat vaarassa syrjäytyä, koska asuvat fyysisesti pitkien välimatkojen päässä nuorille suunnatusta tarjonnasta ja ystävistä. Saamelaisalueen nuorten kokema yksinäisyys on usein fyysistä. Nuorten toiminnassa onkin oleellista tarjota nuorille mahdollisuus osallistua järjestettyyn toimintaan. Yhteistyöhön pyydetään nuorisotyötä tekeviä tahoja.

Nuorisoneuvosto on ollut mukana selvittämässä saamelaisalueen liikunnan tilaa yhteistyössä Liikunnan ja kansanterveyden edistämistätiö LIKES:in kanssa vuosien 2018-2020 aikana. Saamelaisalueen liikunta ja liikunnan harrastaminen -selvitystyössä kartoitettiin saamelaisalueen kuntien liikuntaan liittyviä resursseja, tarpeita ja mahdollisuuksia sekä saamelaisnuorten näkemyksiä liikuntakulttuurista ja liikunnan mahdollisuuksista. Saamelaisalueen liikunta ja liikunnan harrastaminen -selvitystyössä saamelaisnuoret tuovat esille, että saamelaiskulttuuriin kuuluvia liikunnallisia perinteitä toivotaan järjestettävän tapahtumien yhteydessä. Saamelaisalueen liikuntatapatuma tulisi pitää elinvoimaisina yhdessä eri toimijoiden kanssa. Kehitettäväksi asiaksi saamelaisnuoret nostivat omalla äidinkielellään ohjatun liikunnan pariin pääsemisen.

Selvityksen mukaan yksi mahdollisuus tukea ja kehittää saamelaisen liikunnan elinvoimaisuutta on sen näkyvyyden lisääminen. Näkyvyyttä ja tunnettuutta lisäisi esimerkiksi tunnettujen saamelaisurheilijoiden esille tuominen yhteistyössä liikunnan, kulttuurin ja taiteen toimijoiden

kanssa. Saamelaisurheilijoita voisi osallistaa eri tapahtumiin ja projekteihin, jolloin lapsille ja nuorille tuodaan liikunnallisia esikuvia, joihin samaistua. Saamelaisen liikuntakulttuurin kehittämisen mahdollisuuksina nähdään luonteva rajayhteistyö sekä laajat verkostot ja vahva osaaminen. Saamelaisnuoret toivovat tasa-arvoista ja ennaltaehkäisevää liikuntapalveluiden tarjontaa ikäisilleen.

Selvitystyön mukaan tarpeita on etenkin sivukylien harrastusmahdollisuuksien turvaamisessa sekä harrastamisessa omalla äidinkielellä. Kunnat itsessään tarjosivat vaihtelevasti liikunnan harrastusmahdollisuuksia etenkin kuntakeskuksien ja sivukylien välillä. Vapaa-ajan liikunnan harrastaminen omalla äidinkielellään ei kaikissa kunnassa taattu kuntatasolta. Liikunnallista toimintaa kunnissa on, mutta liikunnallista toimintaa saamen kielellä on vähän, ja se on haavoittuvaista. Utsjoki on Suomen saamelaisalueella ainut kunta, joka pystyy palvelemaan nuoria niin suomeksi kuin saameksikin. Nuorisotyöntekijä Utsjoella on kaksikielinen, mikä vahvistaa lasten ja nuorten harrastamista omalla äidinkielellään. Nuorisoneuvosto pyrkii kehittämään saamelaista ja saamenkielistä liikuntatoimintaa käyttäen hyväksi selvitystyön tuloksia. Kehittämistyötä tehdään yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Tavoite 5: Mahdollistetaan saamenkielinen nuorisotyö saamelaisten kotiseutualueen kunnissa palkkaamalla Saamelaiskäräjille saamenkielinen nuorisotyöntekijä.

Toimenpiteet:

- Mahdollistetaan saamenkielinen ja saamelaiseen kulttuuriin perustuva nuorisotyö saamelaisten kotiseutualueen kunnissa esimerkiksi luomalla malli tarjota kotiseutualueen kunnille ostopalveluna saamenkielistä nuorisotyötä
- Selvitetään saamenkielisen nuoriso-ohjaajan palkkaamista Saamelaiskäräjille
- Vakiinnutetaan saamenkielisen nuorisokulttuurin asemaa saamen kielillä saamelaisalueen kunnissa
- Lisätään yhteistyötä saamelaisalueen kuntien kulttuuri-, liikunta ja -nuorisotoimen kesken

Saamenkielistä ja -kulttuurin mukaista nuorisotyön saatavuus on vähäistä ja satunnaista. Saamelaiskäräjien Posken saamelaisyksikön nykytilakartoituksen mukaan kuntien järjestämä saamenkielinen nuorisotoiminta on vähäistä ja satunnaista. Yksityiset järjestöt järjestävät jonkin verran saamenkielistä nuorisotoimintaa. Saamelaisten kotiseutualueen kuntien tulisi varmistaa yhdenvertainen saamenkielisen nuorisotyön ja vapaa-ajan toiminnan saatavuus joko rekrytoimalla saamenkielentaitoista henkilöstä tai hankkia palveluita ostopalveluna tai kouluttamalla saamen kieltä taitamattomia työntekijöitä.

Nuorisotyöllä on merkittävä vaikutus saamelaisnuorten sosiaalisten taitojen, osallisuuden tunteen ja identiteetin kehittymisen kannalta. Nuorisoneuvosto on vuosien 2018-2019 aikana De! -hankkeen muodossa kartoittanut ja kehittänyt saamenkielistä nuorisokulttuuria kaikilla Suomessa puhutuilla saamen kielillä. Hanke lähti liikkeelle saamelaisnuorten tarpeesta päästä osallistumaan omakieliseen vapaa-ajantoimintaan. Uhanalaisten saamen kielten säilymisen kannalta on äärimmäisen tärkeää, että nuorille löytyy uusia kielenkäyttöpaikkoja. Pelkona on, että saamen kielet jäävät kieliksi, joita käytetään esimerkiksi ainoastaan kotona ja koulussa.

De!-hankkeessa kartoitettiin saamenkielisen nuorisotoiminnan tämänhetkistä tilannetta yhdessä kuntien, yhdistysten ja muiden saamelaisalueen toimijoiden kanssa. Hankkeessa myös selvitettiin, millaiseen nuorisotoimintaan saamelaisnuoret haluaisivat osallistua eri saamen kielillä. Yhtenä tärkeänä tavoitteena on ollut eri toimijoiden verkostoituminen. Hankkeen tavoitteena oli lisäksi kannustaa nuoria käyttämään eri saamen kieliä vapaa-ajallaan sekä rohkaista nuoria

yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja itseään koskevaan päätöksentekoon. Osallistavan suunnittelun kautta nuorten kanssa toteutettiin saamenkielisen nuorisotoiminnan pilotteja.

De! -hankkeessa saatujen kokemusten perusteella saamenkieliselle nuorten vapaa-ajantoiminnalle on tarvetta kaikissa saamelaisalueen kunnissa. Saamenkielinen toiminta vaatii edelleen juurruttamista etenkin niissä syrjäisemmissä kylissä, joissa ei aiemmin ole ollut minkäänlaista toimintaa nuorille. Nuorten osallistuminen saamenkieliseen vapaa-ajantoimintaan on mahdollistettava kuljetuksilla, jolloin myös sivukylien nuorilla olisi mahdollisuus osallistua toimintaan.

Vaalikauden 2020-2023 aikana nuorisoneuvosto pyrkii luomaan mallia, jonka avulla tarjotaan kunnille ostopalveluna saamenkielistä nuorisotyötä. Mallin avulla pystytään tarjoamaan saamenkielistä nuorisotyötä myös niissä syrjäisemmissä kylissä, joissa ei aiemmin ole ollut minkäänlaista toimintaa nuorille. Nuorisoneuvoston toiminnan kautta yhteistyötä kuntien kulttuuri-, liikunta-, ja -nuorisotoimen kesken lisätään ja vahvistetaan, jotta saamelaisnuorten toiveet ja tarpeet tulevat kunnallisella tasolla huomioiduksi. Kuntien tulisi laatia selkeät kehittämissuunnitelmat, joissa tulisi ilmi, miten saamenkielistä lasten- ja nuorten toimintaa aiotaan käytännön tasolla kehittää ja edistää. Kunnalliseen nuorisotyöhön toivotaan saamen kielten lisäksi saamelaiskulttuuriin pohjautuvia sisältöjä ja saamelaisen vuotuiskierron huomioimista.

Nuorisoneuvoston luoman mallin pohjalta nuorisoneuvosto selvittää saamenkielisen nuorisotyöntekijän palkkaamista Saamelaiskäräjille, jotta saamen kielillä tapahtuva vapaa-ajantoiminta olisi pysyvää ja systemaattista. Nuorisoneuvostolla on yksi vakituinen työntekijä, nuorisosihteerin työaika ei riitä säännöllisen nuorten vapaa-ajantoiminnan järjestämiseen, vaan nuorisoneuvostoon tarvitaan erillinen saamenkielinen nuorisohjaaja, joka koordinoi ja ohjaa nuorten vapaa-ajantoimintaa. Saamenkielinen nuorisohjaaja järjestää toimintaa ja luo malleja, joilla kunnat pystyvät mahdollistamaan ja vakiinnuttamaan saamenkielisen ja saamelaiseen kulttuuriin perustuvan nuorisotyön. Nuorisohjaajan työnkuvaan kuuluisi saamelaisnuorten tieto- ja neuvontapalveluun liittyvä työ. Samalla selvitetään mahdollisuuksia mm. saamenkielisen seksuaali- ja päihdekasvatuksen tarjoamiselle sekä saamenkielisten materiaalien tuottamiselle. Nuorisoneuvosto lähtee edistämään saamenkielisen nuorisohjaajan palkkaamista poliittisesti Saamelaiskäräjien kautta vaalikautena 2020-2023.

Nuorisoneuvosto on tehnyt aiemmin myös yhteistyötä Aseman Lapset ry:n sekä Utsjoen, Inarin ja Enontekiön kuntien kanssa Aseman Lapsien Walkers-toiminnan muodossa. Aseman Lapset antoi Leijona nimisen liikkuvaksi nuorten kohtaamispaikaksi muutetun asuntoauton (wauto) yhteistyökuntien käyttöön neljäksi kuukaudeksi vuonna 2018. Wauton tarkoituksena oli pitkien etäisyyksien saamelaisten kotiseutualueella helpottaa nuorten saavutettavuutta sekä kokeilla uutta tapaa tehdä nuorisotyötä. Wauto on matalan kynnyksen kohtaamispaikka ja sen toiminta on suunnattu kaikille alle 18-vuotiaille nuorille. Liikkumalla siellä missä nuoretkin voidaan reagoida nopeasti nuoria koskettaviin huolestuttaviin ilmiöihin sekä parantaa alueen turvallisuutta. Toiminnalla pyritään myös parantamaan nuorten mahdollisuuksia osallistua kotiseutunsa kehittämiseen.

Wauton toiminnasta saamelaisalueella kerättiin kokemuksia ja palautetta. Wauto vieraili esimerkiksi Skalluvaaran poroerotusaidalla, jossa kohdattiin poroerotuksiin osallistuneita nuoria. Nuoret tulivat toimintaan mukaan rohkeasti ja (pohjois)saamen kieli oli toiminnassa mukana vahvasti saamenkielisen työntekijän ja vapaaehtoisten kautta. Nuoret usein käyttivätkin omaa kieltään, kun paikalla oli muita saamenkielisiä. Nuoret välillä vaihtoivat kielen saameksi myös oma-aloitteisesti. Myös saamelaisuudesta ja saamen kielten asemasta keskusteltiin Wauto-illoissa ja useimmiten nuoret olivat juuristaan ylpeitä ja arvostivat niitä. Toimintailloissa keskusteltiin myös saamen aseman vahvistumisesta ja vertailtiin kielen asemaa esimerkiksi Norjan ja Suomen puolella. Illoissa käytiin myös keskusteluja saamelaisnuorten identiteettiin liittyen. Wauto-toiminnan raportissa mainitaan, että saamelaisella nuorisotyöntekijällä olisikin varmasti paljon annettavaa niille nuorille, jotka esimerkiksi kasvaessaan ajautuvat saamelaisuuteen liittyvien identiteettipohdintojen äärelle.

Nuorisoneuvosto pyrkii selvittämään edellytyksiä yhteistyölle Wauton vierailulle saamelaisalueella vaalikauden 2020-2023 aikana.

3.5 Tavoite 6: Turvataan digitaalinen nuorisotyö ja vakiinnutetaan saamelaisnuorille tarkoitettu digitaalinen nuorten tieto- ja neuvontapalvelu.

Toimenpiteet:

- Vakiinnutetaan saamelaisnuorille tarkoitettu saamenkielinen tieto- ja neuvontapalvelu osaksi nuorisoneuvoston perustoimintaa
- Kehitetään saamelaista digitaalista nuorisotyötä
- Tuotetaan sisältöä ja saamenkielistä materiaalia sosiaaliseen mediaan ja tieto- ja neuvontapalveluun kolmella saamen kielillä ja suomeksi
- Päivitetään Oahppoofelaš - tulevaisuudessa töitä saamelaisten kotiseutualueelta –vihkonen tieto- ja neuvontasivustolle digitaalisessa muodossa
- Vahvistetaan saamelaisnuorten mediakriittisyyttä ja medialukutaitoa sekä kokemusta vertaistiedottamisesta

Nuorisoneuvosto on kehittänyt digitaalista nuorisotyötä ja tieto- ja neuvontapalvelua hankemuotoisesti vuosina 2017-2020. DigiÁrran-hankkeessa tavoiteltiin digitaalisen nuorisotoiminnan mallin löytämistä saamelaisten kotiseutualueella. DigiÁrran hankkeen tavoitteena on ollut mm. jakaa tietoa ja osaamista sekä kehittää digitaalista nuorisotyötä saamelaisten kotiseutualueella yhdessä nuorten, nuorisotyöntekijöiden ja digitaalituotannon ammattilaisten kanssa sekä perustaa saamenkielinen tieto- ja neuvontapalvelu.

Vuodesta 2021 lähtien nuorisoneuvosto vakiinnuttaa saamenkielisen tieto- ja neuvontatoiminnan osaksi perustoimintaansa. Tieto- ja neuvontasivusto sisältöjä tuotetaan kolmella saamen kielellä ja suomeksi. Tulevaisuudessa sisältöjä sivuille tuottaa nuorisosihteerin lisäksi osana työtehtäväänsä Saamelaiskäräjille palkattava nuoriso-ohjaaja, nuorisoneuvosto ja saamelaisnuoret itse. Nuoriso-ohjaaja pystyisi luontevasti nuorisotoiminnan kautta vahvistamaan saamelaisnuorten osallisuutta ja sisällön tuottamista tieto- ja neuvontasivustolla.

Sivuston kautta saamelaisnuorille tarjotaan mahdollisuus luotettavaan tietoon omalla äidinkielellä. Nuorisoneuvosto haluaa taata kaikille saamelaisnuorille yhdenvertaisen mahdollisuuden tieto- ja neuvontapalveluihin sekä tukea nuorten itsenäistymistä, yhteiskunnallista vastuullisuutta ja elämänhallintaa tarjoamalla tietoa, neuvontaa ja ohjausta saamen kielillä.

Saamelaisnuoret osallistetaan toiminnan kehittämiseen jatkossakin ja näin pyritään käyttäjälähtöiseen palveluun. Saamelaisnuorten osallisuutta ja identiteettiä vahvistetaan esimerkiksi sinun yhteisö -sivuston kautta. Sinun yhteisö -sivujen kautta tuodaan esille alkuperäiskansanuorten elämää ja kokemusmaailmaa ja painotetaan saamenkielisiä sisältöjä. Sivustolla on myös nuorisoneuvoston ja Saamelaiskäräjien toimintaa esillä, jolloin saamelaisnuoria tuodaan lähemmäksi saamelaiskäräjien toimintaa. Palvelun ja sivuston kautta pyritään tavoittamaan saamelaisnuoret saamelaisalueen ulkopuolelta. Saamenkielinen- ja saamen kielen opetus voivat käyttää sivuston materiaaleja opetuksessaan. Saamelaiskäräjien työjärjestyksen mukaan nuorisoneuvoston tehtäviin kuuluu jakaa myös tietoa saamelaisnuorille heidän oikeuksistaan. Tätä tehtävää toteutetaan tieto- ja neuvontasivuston kautta.

Nuorisoneuvosto on vuonna 2016 julkaissut ”Oahppoofelaš - Tulevaisuudessa töitä saamelaisten kotiseutualueelta” –oppaan. Opasvihko toteutettiin hankkeen avulla, jonka tarkoituksena oli selvittää, millä aloilla on nyt ja tulevaisuudessa työpaikkoja saamelaisten kotiseutualueella. Halutessaan saamelaisnuori voisi esimerkiksi hakeutua opiskelemaan tällaisia aloja, mikä voisi

mahdollisesti tulevaisuudessa edesauttaa paluuta kotiseutualueelle. Saamelaisnuorten paluulla saamelaisnuorten kotiseutualueelle on positiivisia vaikutuksia saamenkielisten palveluiden saatavuuteen, ja tämä kehittää omalta osaltaan alueellista yhdenvertaisuutta. Toisaalta saamenkieliset palvelut ovat myös vetovoimatekijä, kun nuori pohtii mahdollisesti paluuta kotiseudulle. Oahppoo-felaš -vihkonen päivitetään vaalikauden aikana niin, että se voidaan julkaista digitaalisessa muodossa saamelaisnuorten tieto- ja neuvontapalvelussa.

3.6 Tavoite 7: Lisätään tietämystä saamelaisista valtaväestön keskuudessa ja ehkäistään saamelaisnuoriin kohdistuvaa kiusaamista, syrjintää ja vihapuhetta

Toimenpiteet:

- Lisätään tietämystä saamelaisista valtaväestön lasten ja nuorten parissa
- Vakiinnutetaan Dihtosis -kouluvierailutoiminta osaksi nuorisoneuvoston perustoimintaa
- Luodaan toteutusmallia valtakunnalliseksi saamelaiseksi teemapäiväksi 6.2.
- Ehkäistään saamelaisnuoriin kohdistuvaa kiusaamista ja syrjintää
- Vahvistetaan yhteistyötä saamelaistietouden lisäämiseksi opetuksessa

Nuorisoneuvosto toimii aktiivisesti lisätäkseen tietoa saamelaista valtaväestön lasten ja nuorten parissa. Erityisesti sosiaalinen media on lisännyt tai nostanut esille saamelaisvastaisia ilmiöitä, ja saamelaisnuoret kohtaavat netissä enenevässä määrin vihapuhetta ja rasismia. Suomalaista yhteiskuntaa leimaa yleisesti tietämättömyys ja stereotyyppit saamelaiskulttuurista. Saamelaiset ovat edelleen aliedustettuna valtakunnallisessa opetus suunnitelman perusteissa. Tänä päivänä suuri osa saamelaislapsista ja -nuorista asuu saamelaisnuorten kotiseutualueen ulkopuolella, ja he voivat tiedonpuutteen vuoksi kokea syrjintää ja kiusaamista. Valtaväestön tietämättömyys saamelaisista heijastuu myös alkuperäiskansoja koskevaan päätöksentekoon.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt nuorisoneuvostolle erillisrahoituksen Dihtosis saamelaiskouluvierailut -hankkeelle vuosille 2018-2021. Hanketta on toteutettu yhteistyössä Nuorten Akatemian kanssa. Hankkeen tavoitteena on tehdä saamelaisia ja saamelaiskulttuuria tunnetuksi valtaväestön nuorille Suomen kouluissa. Hankkeen aikana on tuotettu materiaalia oppilaitosten käyttöön ja kouluvierailuja varten, toteutettu kouluvierailuja ja osallistavia työpajoja sekä luotu saamelaisaiheinen mobiilipeli. Hankkeen materiaali ja kouluvierailut ovat tarjonneet valtaväestölle mahdollisuuden tutkia, keskustella ja oppia saamelaisista nuoria itseään kiinnostavalla tavalla.

Dihtosis-hanke on pyrkinyt herättämään keskustelua saamelaiskulttuurista sekä saamelaisnuorten historiasta, asemasta ja oikeuksista. Materiaalin kautta valtaväestön nuoria on kannustettu toimimaan itse ja luomaan aiheesta omia mielipiteitä sekä keskustelemaan niistä yhdessä muiden nuorten kanssa. Nuorilla on myös mahdollisuus pohtia omia asenteitaan ja peilata niitä konkreettisiin yhteiskunnallisiin tekoihin. Hanke on näin lisännyt ymmärrystä oppilaan oman ja saamelaisen kulttuurin suhteesta. Hankkeeseen on liittyneet yhteiset tärkeät yhteiskunnalliset asiat kuten ihmisoikeudet ja aktiivisen kansalaisuuden merkitys. Toiminnan tärkein tavoite on vertaistiedotuksen avulla siirtää tietoa suoraan nuorelta nuorelle, lisätä valtaväestön nuorten tietoisuutta saamelaisista ja vähentää ennakkoluuloja saamelaiskulttuuria kohtaan.

Dihtosis-projekti on kolmivuotinen ja se on käynnissä kesäkuuhun 2021 saakka. Saamelaiskäräjien nuorisoneuvostolla on aiemminkin ollut samantyyppistä toimintaa ja nuorisoneuvoston pitkän aikavälin tavoitteena on kehittää ja varmistaa pysyvä rahoitus toiminnalle. Hanke on osoittanut, että tarvetta on laajamittaiselle toiminnalle ja valtaväestön nuorten tavoittamiselle valtakunnallisesti. Nuorisoneuvosto ottaa huomioon Dihtosis-hankkeen hyvät käytännöt saamelaistietouden lisäämiseksi Suomen kouluissa.

Hankemuodossa Dihtosis-toiminnan jatkuvuus on epävarmaa ja jättää aukon valtaväestön lasten ja nuorten yleissivistykseen. Tämä asettaa saamelaisnuoret syrjinnän ja rasismin riskiin. Vaalikaudella 2020-2023 Nuorisoneuvosto kehittää edelleen kouluvierailuille toimintamallia ja hakee aktiivisesti pysyvää rahoitusta toiminnalle. Nuorisoneuvosto selvittää yhteistyömahdollisuuksia esimerkiksi Saamelaiskäräjien koulutus- ja oppimateriaalitoimiston kanssa saamelaistietouden lisäämiseksi opetukseen.

3.7 Tavoite 8: Osallistetaan nuorisoneuvosto aktiivisesti saamelaiskäräjien päätavoitteiden edistämiseen

Saamelaiskäräjien päätavoitteina mm. saamelaiskulttuurilain valmistelu, saamelaissopimuksen ratifiointi, saamelaisten hyvinvointipalvelut ja saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolisten saamelaisyhteisöjen kieli- ja kulttuuripalvelujen tukeminen sekä totuus- ja sovintoprosessin edistäminen.

Toimenpiteet:

- Lisätään yhteistyötä Saamelaiskäräjien luottamushenkilöiden kanssa sekä päätavoitteiden parissa työskentelevien Saamelaiskäräjien virkamiesten ja lautakuntien kanssa
- Osallistutaan päätavoitteiden edistämiseen järjestämällä kuulemis- ja keskustelutilaisuuksia saamelaisnuorille sekä tiedotetaan päätavoitteiden etenemisestä
- Huolehditaan saamelaisnuorten kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta
- Kuullaan ja osallistetaan ja pyritään tavoittamaan kotiseutualueen ulkopuolella asuvat saamelaisnuoret
- Selvitetään nuorisoneuvoston puheenjohtajan osa-aikaista palkkaamista

Nuorisoneuvosto on yksi Saamelaiskäräjien lautakunnista ja nuorisoneuvostolle kuuluu saamelaisnuoria koskevat asiat Saamelaiskäräjillä. Nuorisoneuvosto valmistelee Saamelaiskäräjien saamelaisnuoria koskevat lausunnot, aloitteet ja muut kannanotot, edistää saamelaisnuorten kielellisiä ja kulttuurisia oikeuksia sekä vahvistaa saamelaisnuorten kuuluvuutta saamelaiskulttuuriin. Nuorisoneuvosto osallistuu aktiivisesti poliittiseen vaikuttamistyöhön ja Saamelaiskäräjien kokouksiin ja neuvotteluihin.

Nuorisoneuvoston nimeämällä nuorisoneuvoston varsinaisella tai varajäsenellä on puheoikeus käräjien kokouksessa sekä läsnäolo- ja puheoikeus käräjien hallituksen kokouksessa nuorisoneuvoston valmistelemissä asioissa. Nuorisoneuvosto on osallistunut aktiivisesti Saamelaiskäräjien kokoukseen ja tätä toimintaa vahvistetaan edelleen. Nuorisoneuvoston jäseniä osallistetaan kokouksiin tutustumalla kokouksien asialistoihin etukäteen ja pohtimalla yhdessä nuorisoneuvoston puheenvuoroja ja asioita, joita nuorisoneuvosto voisi lähteä edistämään toimintansa kautta. Nuorisoneuvosto pyrkii pitämään nuorisoneuvoston täyskokousta valmistelevan kokouksen, jossa käydään yhdessä läpi täyskokouksen esityslista. Tätä toimintaa pyritään vahvistamaan edelleen vaalikauden aikana.

Nuorisoneuvoston puheenjohtajisto ja Saamelaiskäräjien puheenjohtajisto ovat kokoustaneet säännöllisesti. Yhteistyö on ollut säännöllistä ja rakentavaa. Vaalikaudella 2020-2023 yhteistyötä pyritään lisäämään Saamelaiskäräjien hallituksen ja muiden luottamushenkilöiden. Vaalikaudella myös rakennetaan mallia nuorisoneuvoston ja Saamelaiskäräjien lautakuntien yhteistyölle. Nuorisoneuvoston rooli lautakuntien kokouksissa voisi olla esimerkiksi asiantuntijana toimiminen ja tätä yhteistyön mallia kehitetään.

Nuorisoneuvosto pyrkii osaltaan huolehtimaan saamelaisnuorten kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta. Saamelaisnuoret eivät välttämättä ole tietoisia oikeuksistaan ja

nuorisoneuvosto lisää toimintaa, jossa keskiössä on saamelaisnuorten oikeuksista tiedottaminen. Saamelaisnuorten kielellisistä oikeuksista tiedottaminen voisi esimerkiksi tapahtua osallistavien työpajojen tai koulutuksen muodossa. Lisäksi on esitetty toiveita, että nuorisoneuvosto järjestäisi saamelaisnuorille koulutuksia myös ihmisoikeuksiin ja kansainväliseen oikeuteen liittyen. Yhteistyötä tehdään esimerkiksi Ihmisoikeusliiton kanssa.

Vaalikauden aikana selvitetään myös mahdollisuuksia nuorisoneuvoston puheenjohtajan palkkaamiseksi osa-aikaisesti tehtäväänsä. Nuorisoneuvoston tarkoituksena on selvittää, voidaanko nuorisoneuvoston puheenjohtaja neuvoston niin päättäessä palkata toimeensa joko osaksi vaalikautta tai koko vaalikauden ajalle osa-aikaisena tai päätoimisena. Puheenjohtajan palkkauksesta päätettäessä nuorisoneuvoston on otettava huomioon neuvoston määrärahojen riittävyys neuvoston toiminnan turvaamiseksi. Perusteluina nuorisoneuvon ehdotukselle on se, että nuorisoneuvosto toiminta on kehittynyt merkittävästi viime vuosina ja jotta nuorisoneuvoston toiminta voisi kehittyä edelleen poliittisella tasolla, on todettu tarve perustaa nuorisoneuvoston puheenjohtajalle virka. Puheenjohtaja toimisi päätoimisesti saamelaisnuorten asioiden edistämiseksi.

3.8 Tavoite 9: Lisätään yhteistyötä nuorisojärjestöjen, valtion nuorisoneuvoston ja saamelaisalueen kuntien nuorisoneuvostojen ja -valtuustojen kanssa.

Toimenpiteet:

- Jatketaan yhteistyötä kunnallisten nuorisovaltuustojen ja –neuvostojen kanssa
- Jatketaan yhteistyötä hallituspuolueiden nuorisojärjestöjen kanssa
- Selvitetään yhteistyötä ja nuorisoneuvoston roolia valtion nuorisoneuvostossa
- Lisätään yhteistyötä koulutusten, seminaarien ja tapaamisten muodossa saamelaisjärjestöjen kanssa
- Vahvistetaan saamelaisnuorten osallistumista saamelaiseen järjestötoimintaan ja tiedotetaan saamen kielillä saamelaisnuorille eri alojen järjestötoiminasta
- Osallistutaan kansainvälisiin alkuperäiskansoihin liittyviin tapahtumiin

Vaalikaudella 2020-2023 nuorisoneuvosto pyrkii lisäämään yhteistyötä nuorisojärjestöjen, valtion nuorisoneuvoston ja saamelaisalueen kuntien nuorisoneuvostojen ja -valtuustojen kanssa. Vuonna 2020 nuorisoneuvosto on aloittanut myös yhteistyön hallituspuolueiden nuorisojärjestöjen kesken. Näitä yhteistyömuotoja vahvistetaan edelleen.

Valtion nuorisoneuvosto on valtioneuvoston asettama nuorisotyön ja -politiikan asiantuntijaelin, johon valtioneuvosto kutsuu jäseniksi lasten ja nuorten kasvu- ja elinoloihin perehtyneitä henkilöitä. Valtion nuorisoneuvoston toiminnassa nuoret ovat mukana osallistuvina ja aktiivisina toimijoina ja se tekee aloitteellista vaikuttamistyötä sekä poikkihallinnollista arviointia nuoriin ja nuorten hyvinvointiin kohdistuvista palveluista. Arviointien kautta tuotetaan tietoa päätöksenteon tueksi. Valtion nuorisoneuvostossa ei ole saamelaisten edustajaa kaudella 2019-2023 ja näin saamelaislasten -ja nuorten kasvu- ja elinolot eivät saa tarvitsemaansa huomiota valtion nuorisoneuvostossa. Saamelaiskäräjien nuorisoneuvosto pyrkii selvittämään yhteistyömahdollisuuksia valtion nuorisoneuvoston kanssa ja Saamelaiskäräjien nuorisoneuvoston mahdollista roolia valtion nuorisoneuvostossa.

Nuorisoneuvosto on tehnyt yhteistyötä Inarin nuorisovaltuuston ja Tornion nuorisoneuvoston kanssa vuodesta 2014 asti. Yhteistyötä kutsutaan nimellä Pohjonen vinkkelä. Myöhemmin yhteistyöhön liittyivät myös Espoon ja Helsingin nuorisovaltuustot. Yhteistyön tavoitteena on lisätä vaikuttajanuorten keskinäistä ymmärrystä, avartaa heidän näkemystään maansisäisten kulttuurien moninaisuudesta sekä vaikuttamismahdollisuuksista. Tästä ajatuksesta syntyy hankkeen nimi "Kuplat

Rikki". Yhteistyöhön liittyen nuorille on pidetty Kuplat rikki -leirejä. Leireillä on nostettu esille yhdenvertaisuutta edistäviä teemoja sekä nuorten koulutukseen ja ammattiin liittyviä teemoja. Lisäksi yhtenä keskeisenä teemana on ollut ympäristöasiat. Nuoret ovat tavanneet poliittisia päättäjiä ministeritasolla ja laatineet yhteisiä julkilausumia ajankohtaisiin asioihin liittyen. Kuplat rikki- yhteistyön tavoitteena on lisätä vaikuttajanuorten keskinäistä ymmärrystä, avartaa heidän näkemystään maansisäisten kulttuurien moninaisuudesta sekä vaikuttamismahdollisuuksista. Yhteistyöverkosto jatkaa toimintaansa vaalikauden 2020-2023 aikana.

Nuorisoneuvosto myös pyrkii lisäämään yhteistyötä saamelaisyhdistysten kanssa. Tähän asti nuorisoneuvosto on pyrkinyt tiedottamaan toiminnastaan myös saamelaisyhdistyksille, jotta tietoa saataisiin saamelaisyhdistysten kautta saamelaisnuorille laajemmin. Lisäksi nuorisoneuvosto on tehnyt yhteistyötä järjestämällä tapahtumia ja toimintaa yhteistyössä paikallisten saamelaisyhdistysten kanssa. Monet saamelaisyhdistykset ovat tuoneet esille, että aktiivisia yhdistystoimijoille on tarvetta ja nuorisoneuvosto pyrkii kannustamaan saamelaisnuoria osallistumaan saamelaiseen järjestötoimintaan. Nuorisoneuvoston tieto- ja neuvontasivuston kautta pyritään tiedottamaan saamelaisnuorille järjestötoiminnasta tuottamalla saamelaisnuorille kohdennettuja järjestöesittelyitä saamen kielillä.

3.9 Tavoite 10: Luodaan yhteisiä strategioita ja kannanottoja muiden valtioiden saamelaisnuorten kanssa.

Toimenpiteet:

- Tiivistetään ja saman suuntaistetaan nuorisoneuvoston yhteistyötä muiden maiden saamelaisnuorten välillä luomalla yhteisiä strategioita ja kannanottoja
- Edistetään kansainvälisiä etätapaamisia
- Vahvistetaan SPN:n roolia saamelaisnuorten äänenä
- Järjestetään/osallistutaan yhteispohjoismainen saamelaisnuorten konferenssin järjestelyihin kahden vuoden välein

Nuorisoneuvosto pyrkii osallistumaan tiiviiseen yhteistyöhön muiden alkuperäiskansojen kanssa kansainvälisissä yhteyksissä sekä pyrkiä kehittämään yhteistyötä Norjan ja Ruotsin saamelaiskäräjien nuorisoneuvostojen kanssa. Saamelainen parlamentaarinen neuvosto (SPN) on Suomen, Norjan ja Ruotsin Saamelaiskäräjien välinen parlamentaarinen yhteistyöelin. Venäjän saamelaisjärjestöt osallistuvat yhteistyöhön tarkkailijoina. SPN:n alaisuudessa toimii nuorisoneuvosto, jossa on jäseniä Norjan Saamelaiskäräjien nuorisolautakunnasta ja Ruotsin ja Suomen Saamelaiskäräjien nuorisoneuvostoista. SPN-N toimintaa vahvistetaan järjestämällä säännöllisiä kokouksia ja yhteistä toimintaa. Vaalikaudella 2020-2023 hyödynnetään etäyhteyksiä, jotta yhteydenpito ja kokoukset ovat säännöllisiä.

Nuorten poliittista aktiivisuutta pyritään nostamaan rajat ylittävää yhteistyötä vahvistamalla. Tavoitteena on, että yhdessä olemisen ja tekeminen saamelaisnuorten kanssa yli valtioiden rajojen koetaan luontevaksi. Nuoret löytävät uusia ystäviä ympäri saamenmaata. Saamen kielen käyttöareenat lisääntyvät, kun se koetaan yhteiseksi kieleksi. Nuorten identiteetti vahvistuu toisia saamelaisnuoria tavatessa, sekä ymmärrys saamenmaan laajuudesta ja monimuotoisuudesta lisääntyy. Nuorten verkostot vahvistuvat ja karttuvat. Nuoret kehittävät yhteisiä strategioita saadakseen äänensä kuuluviin paikallisesti, alueellisesti ja kansainvälisesti sekä saamelaisyhteisöissä että valtaväestön suuntaan. Yhdessä olemisen ja yhdessä tekemisen kautta saamelaisnuoret voimaantuvat.

Yhtenä tärkeänä kohtaamispaikkana on yhteispohjoismainen saamelaisnuorten konferenssi, joka järjestetään kahden vuoden välein. Suomen Saamelaiskäräjien nuorisoneuvostolla on päävastuu

vuoden 2021 konferenssin järjestämisestä. Konferenssin teemaksi on päätetty ilmastonmuutos. Konferenssi kerää yhteen saamelaisnuoria Suomesta, Norjasta, Ruotsista ja Venäjältä ja se voi antaa nimissään julkilausumia. Saamelaisnuorten konferenssin tavoitteena on tukea saamelaisnuorten poliittista kiinnostusta ja osallisuutta saamelaisen yhteiskunnan kehittämisessä, ja myös tukea saamelaisnuorten yhteyksiä, yhteisöllisyyttä ja yllirajaista yhteistyötä. Saamelaisnuoria osallistuu konferenssiin noin 60-70 henkeä Suomesta, Norjasta, Ruotsista ja Venäjältä.

Saamelaisnuoret laativat konferenssin aikana julkilausuman liittyen konferenssin teemaan. Julkilausuma käännettään mahdollisimman monelle saamen kielelle sekä mahdollisuuksien mukaan Suomeksi, Ruotsiksi, Norjaksi ja Venäjäksi. Julkilausuma on saamelaisnuorten yhteinen työkalu ja sitä työstetään konferenssin jälkeen nuorisolautakuntien kokouksissa.

3.10 Tavoite 11: Edistetään (saamentutkimuksen) eettisten ohjeiden mukaista tutkimusta, jonka tarkoituksena on kerätä saamelaisnuoriin liittyviä tausta- ja terveystietoja.

Toimenpiteet:

- Edistetään saamelaisnuorten osallisuutta tutkimuksissa, kyselyissä ja haastatteluissa.
- Osallistutaan erityisesti nuoria koskeviin tutkimuksiin, kyselyihin ja haastatteluihin sekä muun tiedon keräämiseen edellyttäen, että tulokset ovat saamelaisyhteisön käytettävissä
- Hyödynnetään tutkimustuloksia kohdistamaan saamelaisnuorille tarpeellisia palveluita ja tukemaan nuorisoneuvoston toiminnan kehittämistä
- Osallistutaan tutkimusmallin kehittämiseen ja kerätään tuloksia kootusti yhteisön käytettäväksi
- Selvitetään, millaista tietoa nuorisoneuvoston on mahdollista kerätä

Nuorisoneuvosto pyrkii osallistumaan tiedon keräämiseen ja edistämään saamelaisnuorien osallisuutta ja huomioita tutkimuksissa, kyselyissä ja haastatteluissa. Lisäksi pyritään lisäämään tietoa saamelaisnuorten elinoloihin ja hyvinvointiin liittyen. Nuorisoneuvosto on mukana luomassa tilastollista tietoa mm. saamelaisnuorten mielenterveydestä, vihapuheesta ja harrastuksista. Saatuja tuloksia hyödynnetään kohdentamaan saamelaisnuorille tarpeellisia palveluita ja tukemaan nuorisoneuvoston projektien jatkuvuutta sekä toiminnan kehittämistä. Osallistuminen tutkimuksiin arvioidaan sen perusteella, ovatko tulokset nuorisoneuvoston tai saamelaisyhteisön hyödynnettävissä.

Tällä hetkellä saamelaisnuorista ei ole olemassa juurikaan tilastollista tietoa, vaikka tiedolle on suurta tarvetta mm. terveyspalveluiden kohdistamisessa, lastensuojelussa ja oppilaitoksissa. Vähäinen saamelaisnuorista kerätty tieto ei ole tällä hetkellä helposti saavutettavissa. Nuorisoneuvosto osallistuu luomaan mallia, jolla tuloksia kerätään kootusti yhteisön käytettäväksi. Lisäksi selvitetään, millaista tietoa nuorisoneuvoston on mahdollista kerätä perustoiminnan ja projektien ohella. Tutkimustietoa kerätään ja käytetään saamelaisnuorten hyvinvoinnin ja oikeuksien edistämiseen.